

1 במסכת הוריות (ע, א) נאמר על מעלת התורה הקדשה, "יקרہ היא מפנינים, מכחן גדול שנכנס לפני ולפנים". והדבר תמה, מה עניין זה אצל זה, ומדוע ראו להחשייב את התורה דוקא מכחן גדול.

כתב הג"ר שלמה הימן, כי מפני הג"ר חיים עוזר גורדונסקי שמע מה שתירץ בזה סבו, הגאון רבי ישראל סלנטו: הנה כי כן, האדם יותר קדוש מכל עם ישראל היה זה הכהן הגדול. היום הקדוש ביותר מכל ימות השנה הרוי הוא יום הכהנים, ואילו המקום הקדוש ביותר בתבל הוא קדש הקדשים. נקל לתאר אפוא כמה קדשה תמצאה אם אך יתאחדו שלוש קדשות הללו לשעה אחת ייחדי, מה נוראה ונשגבת היא הקדשה זו.

2 אף על פי כן, אמרו חז"ל, "יקרہ היא מפנינים, מכחן גדול שנכנס לפני ולפנים". הוי אומר, קדשות התורה עוד יותר גדולה ונשגבת מכחן גדול שנכנס ביום המקודש ביותר למועד הקדשים, ואף על פי שמאחד בזה את שלוש הקדשות הנוראות ביותר לישראל. למדך עד כמה מעולה וגודלה היא קדשות התורה על פניה כל קדשה אחרת.

בשם רבי ישראל מסלנט

(1)
ה' ח' י' מ' 26/1/2023

3 הגהיה ויה שתקנו נספח ברכות המצות "אשר קדרשו במצותו", וכן נצחה רצומו למעלה במקורה שרש הצעיר, וממשיך ממש על עצמו או רקיות, בקרשה עליונה חופפת צלייו וסובכת אותו".

(2)
ה' ח' י' מ' 26/1/2023
ע' אל 2 כחלה

4 כתוב מפרש (ויקרא כ, ז) "וְתִתְקַדֵּם וְהִיִּתְמַכְּרָם זֶל בְּיֹמָא לְט' א' בְּלִיְמָדָשׁ עָצָמוּ מִלְמְשָׁה מִקְדְּשֵׁי אֶתְּנָה מִלְמְעָלָה, רֹצֶה לוֹמֵר שְׂמִלְמְעָלָה נִמְשֵׁךְ עַלְיוֹן הַקְרָשָׁה מִשְׁרָשָׁה הַעֲלֵיוֹן שְׁלֵל המצות".
במ"ש בזוהר צו לא"א ריש ע"ב, כתיב "וְתִתְקַדֵּם וְהִיִּתְמַכְּרָם זֶל בְּיֹמָא דִמְקָדֵשׁ גְּרָמִיה מִלְעָד מִקְדְּשֵׁי לְהַמְלַעַלָּה כֹּו, מִקְדְּשֵׁי לְהַמְלַעַלָּה כֹּו, דָבָא קְרָשָׁה דָמָרְבָּה שְׁרָיא עַלְיהָ כֹּו, אֵי עִזְבָּרָא דְלַתְפָּה הַיָּא בְּקָרְשָׁה, אַתְעֵר קְרָשָׁה לְעַלְיוֹן וְאֶתְּנָה עַלְיהָ וְתִתְקַדֵּשׁ בְּיהַר [מי] שְׁמִקְדְּשׁ עָצָמוּ מִלְמְשָׁה מִקְדְּשֵׁים אֶתְּנָה מִלְמְעָלָה וּכֹרֶן מִקְדְּשֵׁי אֶתְּנָה מִלְמְעָלָה וּכֹרֶן, שְׁקָדְשָׁת ה' שְׂוֹרָה עַלְיוֹן וְמִתְקַדֵּשׁ בְּהָה]. עיין שם."

5

ועל ידי זה הקרשה והאור מקיף, הוא דבוק בביבול בו יתברך גם בחיה, וזה נצח בפתחות (ורחיות ד, ז) "וְאַתָּה תִּדְבֹּק בְּדִבְרֵינוּ שְׁאַלְמִינִיכְם" – גם בטערכם – "חַיִם בְּלָכְם הַיּוֹם".

6

7 וזה האור מקיף, הוא לו לעזיר לגמור המצות, ועל ידי הגמר, האור מתחיק יותר ויריים ראש עליון, ועל זה אמרו זל (יומא לח) הבא ליטהר מסיעין אותו. גם מושכת וגוררת את לבו מזה לסלג עוד בפה מצות, אחר שהוא ישב עפה בגין ערו מפש, חוסה בצל בנפי הקרשה בסתר עליון, אין מקום להיזכר הרע לשלט בו" ולחסותו ולהתיחו מעסיק המצות. זה שאמרו (אבות ד, ב) שמצוות גוררת מצוה.

7

8 וכאשר ישים אליו ליבו בעת שישית המצות, בין וירגייש בנבשו שהוא מסבב ומלבש בעת בהקרשה, ורוח נכוון נתחדש בקרבו, וזה שאמר בפתחות (ויקרא ית, ח) "אללה המצות אשר יעשה אותך הארים וחי בהם", בהם הינו בתוכם מפש, שהוא מסבב או בקדשת המצות ומוקף מאוריא דגן עזרו⁵⁷:

8

9 וכן להפוך ח"ו בעת עכשו על אחת ממצות ה', אמרו גם במאמרם זל (הנ"ל) כל המפטה עצמו מילמטה מטמאן אותו מילמעלה, פריש גם בו כנ"ל, שמשרש אותו לעזיר מילמעלה בכחות השטאה, הוא ממשיך רחמנא לצלן רום השטאה על עצמו. וחופפת עליון וסובכתו.

9

10 י' חנניה בן עקשייה אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להן תורה ומצוות שני ה' חפץ למען צדקה יגדיל תורה ייאדר (ישעה מב בא).

(3)
ה' ח' י' מ' 26/1/2023
אכ"ה

5

end (4)
end (1)

מיסודות האמונה בתורה שם קי'ם ואותו
זהה משלש עשרה ושש מאות מזות בראשי
ההנגן ולא שתר עמה מטרה ממטרות העולם
ה כלל, אלא עשה לשם מאtabה כמו
בכיאתדי לך^๒, הרי גורא זוכה בה להחי' העולם
בא, וכן אמר ר' חנניה כי מלחמת רבוי המזות
אפשר שלא יעשה האדם אחד בכל
ושלימות ויזכה להשארות הנפש באוטו
עשה. יראה בפ' (ס' 66)

ב' נהרגה זה שהיעידו עליו
וזהריך החומר אין נהדרין
מן הדין. שנ' כאשר זם
לעשות לאחינו, עזריך אם עשה והוא מפ'
הקבלה. אבל אם לך זה שהיעידו עליו לוקין. וכן
אם יצא הממן מיד זה ליד זה בעדרות
חוור לבעלין ומשלמן לו.

כ. ו. כ. (8)

(כח) ותטמא הארץ ואפקד עזנה עליה
ותקיא הארץ. החמיר
הפתחיב בעריות, בעבור הארץ שטהטמא
בון ותקיא הנפשות העוזות. והנה
העריות חובת הגוף ואין תלוויות הארץ,
אבל סוד הדבר בפתחו שאמר (דברים לב
ח-ט): בנהנול עליון גוים בהפרידו בני
ארם יצחק גבלת עמים וגוי, כי מלך ה-
עמנו וגוי.

וְהַעֲנוֹן, כִּי הַשֵּׁם הַנִּכְבֵּד בָּרָא הַפֶּל, וְשָׁם
וְכִי הַפְּחַתְוֹנִים בָּעַלְיוֹנִים, וְגַם
עַל כָּל עַם וּעַם בָּאֲرֻצֹּת לְגוּיִים כָּוכֶב
וּמִזְלֵל יְדֹועַ בָּאֲשֶׁר נֹדוֹעַ בָּאֲצַטְגָּנוֹת. וְזֹה
שֶׁנֶּאֱמַר (קְבָרִים ד' ט'): אֲשֶׁר חָלַק ה' אֱלֹהִיךְ
אֲתֶם לְכָל הָעָםִים, כִּי חָלַק לְכָלֶם מִזְלוֹת
(בְּשָׂמִים, וְגַבּוּהִים עַלְيָהֶם מְלָאֵיכִי עַלְיוֹן,
נִתְנַנּוּ לְהַיּוֹת שָׁרִים עַלְיָהֶם, קְעַנְיָן שְׁבָתוֹב
(דָּנִיאֵל י' ג): וְשָׁרָם מֶלֶכְתָּה פָּרָס עַמְּדָה לְגַדְעִי,
וְקְתִיב: (שם פָּסּוֹק כ) וְהַגָּה שָׁרָם בָּא,
וְגַגְרָאִים מֶלֶכִים, קְדָבְתִיב (שם פָּסּוֹק י' ג):
בָּרָא וְאַנְיָנוֹתָתִי שֶׁם אַצְלָל מֶלֶכִי פָּרָס.
וְהַגָּה הַשֵּׁם הַנִּכְבֵּד הוּא אֱלֹהִי קָאַלְהִים
וְאַדְוֵי הַאֲדוֹנִים לְכָל הָעוֹלָם, אֲבָגִיל
אָרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲמִצּוֹת הַיִשּׁוֹב הִיא נְחַלְלָה

ה' מיחחת לשםו, לא נמן עלייה מן הפלאקים גאון שוטר ומושל בנהנחים אוֹתָה לעמו המיחח שמו זרע אוּתָבִי, ויזהו שאמר (שמות יט ה) : והייתם לי סגלה מפל העמים כי לי כל הארץ, וכחיב יירקיה יא ד) : והייתם לי לעם ואני אהיה לךם לאללים, לא עתה אתם אל אללים אחריהם כל-

והגה קדש הארץ הוי שב הארץ בקנשת
העירות ובכרי המצוות להוים
לשם, ולכך אמר (קהלון כ כב): ושמרתם
את כל חקומי ואת כל משפטיו ועשיהם
אתם ולא תקיא אתם הארץ, כתיב (שם
פסוק כד): ואמור לכם אם תירשו את
אדמתם ואני אהנה לך לרש אתה נון
ה' אלהיכם אשר הקדיל אותך מכם
העדים. יאמר כי הקדיל אותך מכל
העדים אשר נתן עליהם שרים ואלהים
אחרים, בתחתו לנו את הארץ שיחיו הוו
יתברך לנו לאלהים וננהיה מיחדים לשם.
והנה הארץ שהיא נחלת שם הנכבד
תקיא כל מטמא אותה, ולא אסבל עוכרין
זיהודה זכרה ומוליכות ערבים מיניהם

לשם הנכבד, אין הטהרה שלמה, בעבור המשרותים המושלים מתקעימים תועים אחרי שריהם לעובדים. ולכך יאמר הפטור (ישעה נאום).

אֱלֹהִים

האליהו
בפטן

ב' ס

המשר

וְמִן הַעֲנֵן הָזֶה אָמָר בְּסֶפֶר (דָּבָרִים יא ז):
וְאֶבֶדֶם מִתְהָרָה, אֲפִלָּה עַל פִּי שָׁנִין
מִגְּלָה אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ לְחוֹצָה לְאָרֶץ הַיִּהְיֶה
מִצְנִין בְּמִצּוֹת שְׁכַשְׁפַחָרוֹ לֹא יְהִי עַלְיכֶם
חֲדָשִׁים, מַשֵּׁל לְאָדוֹן שְׁבָעַס עַל אַשְׁתוֹ
וְשַׁלְחָה לְבֵית אָבִיךְ, אָמָר לְהַחְרִי

מַתְקַשְׁתָּה פְּכַשְׁיטִים שְׁכַשְׁפַחָרוֹ לֹא יְהִי
עַלְיךָ חֲדָשִׁים, וְכֵן אָמָר יְרֵמִי (לא כ):
הַאֲבִי לְהַצִּינִים, אֲלֹוי הַמִּצּוֹת שִׁישָׂרָאֵל
מִצִּינִים בָּהֶם.

וְהַגָּה הַכְּתוּב שֶׁאָמָר (דָּבָרִים יא ז'יח):
וְאֶבֶדֶם מִתְהָרָה וְשִׁמְתָּם אֶת דְּבָרִי
אֶלָּה וְגַוְיִן אֲנִינוּ מַחְטֵב בְּגָלוֹת אֶלָּא בְּחוֹבוֹת
הַגּוֹיִם בְּתַפְלִין וּמְזוֹזֹת, וּפְרִשְׁׁוֹ בְּהַן כְּדִי
שֶׁלֹּא יְהֹוָה חֲדָשִׁים עֲלֵינוּ קְשַׁנְחָרוֹ לְאָרֶץ, כִּי
עַקְרָבֶל הַמִּצּוֹת לְיוֹשְׁבִים בָּאָרֶץ הַיִּהְיֶה. וְלִפְיכָךְ
אָמָר בְּסֶפֶר (דָּבָרִים יא לא'ב): וַיַּרְשָׁתָם
אֶתְהָה וַיַּשְׁבְּתָם בָּה וַיַּשְׁמַרְתָּם לְעַשּׂוֹת, יִשְׁיבֵת
אָרֶן יִשְׂרָאֵל שָׁקוֹלָה כָּנְגָד כָּל הַמִּצּוֹת
שְׁבַתּוֹרָה, וְכֵךְ הוּא בְּתוֹסְפָתָא דְעַבּוֹדָה עֲרָה
(פ"ה ה"ב). וְזֹה הַיְאָה מַחְשָׁבָת הַרְשָׁעִים
(פָּנָהָרִין קה). שֶׁאָמָר לוֹחָקָאל, וּבְנוֹ
יְחָזָקָאל עַכְדָּר שְׁמַכְרוֹ רַבּו יְשַׁעַלְיוֹ בְּלָוִם,
שְׁנָאָמָר (יְחָזָקָאל כ לב): וְהַעֲלָה עַל רַוַּחַם
הַיּוֹ לְאֶתְהָה אֲשֶׁר אַתָּם אָמָרים נְהִיה
כָּגּוֹן בְּמִשְׁפָחוֹת הַאֲדָמָה לְשֹׁרֶת עַז וְאַבָּן.

ה' ג' 2/2

ח

ס א' 22-2

וְזֹה הָיָה מִצּוֹת יְעַקְבָּר אָכִינוּ לְבִתְהוֹ וְלִכְלָד
אֲשֶׁר עַמוֹ בְּשֻׁתְבָא בְּאֶתְמָה לְאָרֶץ
(פְּרָאַשְׁתָה לְה ב): הַסּוֹר אֶת אֱלֹהִי הַגְּבָר אֲשֶׁר
בְּחַכְמָם וְהַטְהָרָה. וְהַשְּׁמָם לוֹ לְבָדְוֹ נְתַבְנוֹ
עֲלִילָות שְׁמַתָּה רְחֵל בְּדָרָך בְּתַחַלָת בְּאָם
בָּאָרֶץ, כִּי בְּזַכְוֹתָה לֹא מִתָּה בְּחוֹצָה לְאָרֶץ.
וּבְזַכְוֹתָה לֹא יִשְׁבְ בָּאָרֶץ עַם שְׁתִי אֲחִיות,
וְהַיָּה הַיְתָה כְּנַשְׁאָת בְּאֶפְטוֹר הַאֲחָתָה. וּגְרָאָה
שְׁנַתְעָבָרָה מִבְּנִים קְרָם בָּאָם בְּשָׁכָם וְלֹא
גָּנוּ בָה בָּאָרֶץ קָלָל, מִפְנֵי הַעֲנֵן שְׁהַזְבָּרָנוּ.
וְאָמָר הַגְּבָר (יְרֵמִי טז יח): וְשְׁלָמָתִי
רָאשׁוֹנָה מִשְׁנָה עֲוֹנָם וְחַטְאָתָם עַל חַלְלָם
אֶת אָרֶץ, בְּגָלוֹת שְׁקוֹאַיָּה וְתוֹעֲבוֹתָהָם
מְלָאוֹ אֶת נְחַלְתִּי. וְהַעֲנֵן הָזֶה הַזָּה
בָּמִקּוֹמוֹת רְבִים בְּפִתְחִים, וְתַרְאָנוּ מִפְרָשָׁ
בָּהָם אָסָר שְׁפָקָתָי בּוּ עַיִינִךְ.

וְעַתָּה בָּגֵשׁ לְחַמּוֹרָה שְׁבָחָמְרוֹת שְׁבָמִצּוֹת-עֲשָׂה: כְּבָדָבָב וְאָם.
יְלִד מַטְבָּעוֹ מַכְבָּד וַיַּרְא אֶת הַוְרִיוֹן. אֶבֶל בָּאָוָר וְרָאָה: מִצּוֹת כְּבָדָבָב אוֹיָא שְׁוֹנָה
מִהַכְבָּד הַטְבָּעִי שְׁהַיְלָד רֹוחֶשׁ לְהַוְרִיוֹן: «אֲשֶׁר אָמָנוּ וְאָבִיו תִּירְאָו — כְּאֹנוּ הַקְדִים
אָם לְאָבָב, לְפִי שְׁגָלוֹי לְפָנֵינוּ שְׁהַבָּן יִרְאָא תְּאָבָיו יְוָתָר מַאֲמוֹן וּבְכָבָד הַקְדִים אָבָב
לְאָם לְפִי שְׁגָלוֹי לְפָנֵינוּ שְׁהַבָּן מַכְבָּד אֶת אָמָנוּ יְוָתָר מַאֲבוֹן שְׁמַדְלָתוֹ בְּדָבָרִים»
(קְדוּשִׁים, רָאשָׁון וּרְשָׁי מַתְהוֹרָת כְּהַנִּים). הַרְיָ אֵין לְסָמוֹךְ עַל הַכְבָּד הַטְבָּעִי,
וְהַיָּבָט הַאֲדָם לְבִנּוֹת יִחְסָד אֶל אָבָיו וְאָמוֹן, לְכַבְּד אֶת אָבָיו כִּמוֹ שְׁהָא מַכְבָּד
אֶת אָמוֹן, וַיַּרְא אֶת אָמוֹן כִּמוֹ שְׁהָא יִרְאָא תְּאָבָיו, כִּי זֹהוּ כְּבָדָבָב אוֹיָא של תּוֹרָה!
כָּאן בָּאֶה הַהְלָכָה לְעַזְוָתָנוּ וּקְוּבָעָת בְּדִיקָה מַהוּ הַכְבָּד וְהַמוֹּרָא: מְאַכְלָן וּמְשָׁקָה,
מְכַנִּיס וּמְזִיאָה — זֹהוּ הַכְבָּד הַמְהוֹבֵב, וַיְעַזְזַן בְּיוֹדָסִי רַמָּה. חִיּוּבִים לְקֻומָן מְפַנֵּי
יִסְתּוֹר דְּבָרִים — זֹהוּ הַמוֹרָא הַמְהוֹבֵב, וַיְעַזְזַן בְּיוֹדָסִי רַמָּה. חִיּוּבִים לְקֻומָן
אוֹיָא מַלְואָה חַקְמָתָה — הַזְּיוּבָן גָּלֵד מַהָּא דָרָר-יְבָנָן כִּי גָהָה שְׁמָעָן קָל בְּבָצָא דְאַתְּה
אָמָר אַיּוֹמָן מִקְמָה שְׁכִינַתָּא דָהִיא (קִידּוּשָׁין לא, ע"ב). וּמְכָבָדָם בְּחִימָה וּמְכָבָדָם
בְּמוֹתָמָה.

כָּמָה חַמּוֹרָה מִצּוֹת אָלוֹן, וּכָמָה עַל הַאֲדָם לְהַזְדָרָוּ בְּקִוּמָן בְּכָל מִינֵי הַידָר!
גַם הַנִּמְצָא בְּרִיחָקָם מִקּוֹם מַהְרִיוֹן יָכָל לְכָבָד בְּמַכְתִּבִים, וּכְמוֹן בְּמַכְתִּבִים שְׁל
תְּכוּן, כִּדי לְשָׁמַח אֶתְהָם מַרְחָקָה. הַגְּרָא "אַדְסָלָר צְלָלָה" הַיְשָׁמֵשׁ לְנוּ דְוָגָמָה בִּיצְדָה
מְכָבָדִים בְּמַכְתִּבִים: בְּחַלְקָה הַשְּׁלִישִׁי של ס' מְכַתֵּב מַאֲלִיהוֹ מְודָפִסִים מַכְתִּבִים אֶל
אָבָיו, וְכֵךְ הַוָּא פּוֹנָה אָלוֹן: «אֶל הַדָּרָת כְּבָד אֶת אָבָיו מַוָּרָ מְשִׁפְיעָ עַל
שְׁפָעָת טֻוְתָה עַד בְּלִי דִי כְּמָאוֹ גַּמְעָה כְּמַקְרָובָן כִּן מַרְחָקָה, שְׁלָוֹ לְךָ עַד עַולְמָ
וְכָגָמלָי יְדָךְ לְךָ בְּעַל הַגְּמָלוֹת סְלָה». אָו: «אֶל הַדָּרָת כְּבָד אֶת אָבָיו מַוָּרָ עַטרָה
לְטַבִּי טֻוְתָה נְצֵחָ שְׁלִיטָא". אָו: «אֶל הַדָּרָת כְּבָד אֶת אָבָיו מַוָּרָ עַטרָה רָאַשִׁי
וְתִפְאָרָתִי הַדִּי וְהַדְּרִי מְטַבִּי טֻוְתָה נְצֵחָ שְׁלִיטָא". וְהַוָּא מְסִים מַכְתִּבִים: «בְּנָן
וּמְבָדָךְ כָּל הַיְמִים".

נְתָלֵם בָּזָה, לְקִימָה הַלְכָות כְּבָד אֶת אָמָלָאָן בְּכָל מִינֵי הַידָר שְׁנוֹכָל
לְהַדָּר בְּמִצּוֹה זֹה, וְאָם בְּהִוְתוֹנוֹ קְרוּבִים לְהָם וְאָם בְּהִוְתוֹנוֹ רְחוּקִים מְהָם. נְלָמָד
לְיִטְבָּה אֶת הַהְלָכָות בָּזָה, וּבְמִקּוֹם סְפָקָן גְּבָרָה אֶת אֱלֹהִי הַיְטָבָה. לְהַלְכָה. — אַיִן
צְרִיךְ לְוָרָה, כִּי "מְאַכְלָן וּמְשָׁקָה" הוּא מִשְׁצִוְיָה, שְׁהָא יִגְשַׁי לְהַוְרִיוֹן כָּס חָמִין
וְאָפְנִילוֹ אֶרְוֹחָה שְׁלִימָה, "מְכַנִּיס וּמְזִיאָה" הוּא מִשְׁצִוְיָה שְׁהָא יִקְבַּל פְּנִימָה
בְּבָאָם הַבִּיתָה, יִקְחַת תְּקִינָה מִידָם וַיְעַזְרֵר לְהָם לְפִשְׁוֹת אֶת המַעְלִי הַעֲלִיּוֹן וּכְוּ".
וְהַוָּא הַחַמּוֹרָה שְׁבָחָמְרוֹת שְׁבָמִצּוֹת-עֲשָׂה.

והטעם בכללם". כי השם ברא המינים בעולם בכל בעלי הנפשות בזמנים ובבבלי נפש התנוועה, ונתן בהם כח התולדה¹⁰ שיתקינו המינים בהם לעד כל זמן "שירצה" הוא יתברך בקיום העולם. וצוה בכם. שיזיאו למיניהם ולא ישתנו לעד לעולם שנאמר בכלם למיניהם¹², והוא סבת המשכבה שנרביע בהמות זו עם זו לקיום המין אשר יבואו האנשים על הנשים לפריה ורבייה, והמרכיב שני מינים משנה ומחייב במעשה בראשית כאלו חשוב שלא השלים השעה"ה בעולמו כל הצורך. ויחפץ הוא לעוזר בבריאתו של עולם להוסיף בו בריות, והמינים. בבעלותם לא יולדו מין משאינו מינו, וגם הקורבנות בטבע שילוד מהם כגון הפרדדים יכרת זרעם כי הם לא يولדים¹³. והנה מצד שני¹⁴ הדברים האלה פועלות ההרכבה במינים דבר¹⁵ נמאס ובטל. וגם הצמחים אשר יתרכבי מין בשאיינו מינו אין פרומים¹⁶ צומח אחריו כן, ויהיו באיסורם שני טעמי הנזקרים. וזה טעם שדך לא תורע כללם, שהוא בהרכבה¹⁷ על דעת רכובינו¹⁸. ואסר אף בלאי זרעים. מפני שישתנו בטבעם גם בזרותם בהיותם יונקים זה מזה, והוא כל גרעין ממן כאלו הרכיב משני מינים. ואסר לחוש בשור ובחמור מפני שדך כל עובד ארמתו להביא צמדו ברפת אחת ויבאו לידי הרכבה".

Nishmat Avraham (12)

V.1.3 p.304-6

THE HALACHAH. The following is based, to a large extent, on prolonged discussions that I was privileged to have with Rav Yosef Shalom Eliashiv shlita after Dolly was cloned.

Since Dolly was cloned, many articles have been written by Rabbis and doctors as to the halachic ramifications of the discovery. Most articles so far published permit cloning, including the cloning of man.

(1) The *Meiri*^[237] states that whatever is done by natural means is not included in (the prohibition of) witchcraft. Even the production of beautiful creatures without the mating of male and female is permitted since whatever is natural is not witchcraft. This *Meiri* has been used as proof that cloning of humans is permitted. However, Rav Eliashiv shlita pointed out to me that the *Meiri*'s subject is the prohibition of witchcraft, and cannot be used to permit cloning. Certainly, the last few words of the *Meiri* bear this out.

Another, oft quoted source for permitting cloning is the *Tiferet Yisrael*^[238] who writes that whenever we do not find a reason for prohibiting something, it is automatically permitted, for the Torah does not mention everything that is permitted, only what is prohibited. However, if one looks closely at the *Tiferet Yisrael*, he does not say "whenever there is no prohibition mentioned it is permitted" but "whenever we do not find a reason for prohibition." Is there any reason to prohibit the cloning of man? Most thinking people intuitively balk at the thought of cloning humans because of their inherent gut feeling that this cannot be right.

This being so, let us see what our Sages have to say in such a situation:

(1) The *Chizkuni*, who was a contempor-

ary of the *Ramban*,^[239] asks why the generation of the Flood was punished since they were not commanded to perform any mitzvot. He answers that there are several mitzvot which people are obligated to fulfill by the force of reason alone, even though they were not specifically commanded to do so. That is why Cain was punished for murder although this had not yet been forbidden. (*The plain text of the Gemara*^[240] is that it was *benei Noah* who were commanded to observe the seven Noahide laws after the Flood; the only mitzvah pertaining to all future generations that Adam was commanded to observe, was

(2) not to worship idols. The *Rambam*,^[241]

however, writes that Adam was commanded to observe six of these seven laws and this is based on the version in the *Midrash*^[242] — author.)

(2) Similarly, the *Ramban*^[243] asks: Why was the fate of the generation of the Flood sealed by their sin of stealing? He answers: Because it is a rational mitzvah and does not require the warning of a prophet.

(3) *Rabbeinu Yonah*^[244] writes: Although the people of Sodom were guilty of many serious sins, the only one mentioned specifically^[245] was that they did not give charity (not one of the seven mitzvot of *benei Noah* — author).

(4) Similarly, the males of Ammon and Moab were punished for all time "because they did not meet you with bread and water"^[246] although, again, this is not included in the seven mitzvot of *benei Noah*.

(5) The *Gemara*^[247] states that there are four categories of sinners who cannot receive the Divine Presence, although none of the sins are specifically mentioned in the Torah as negative commandments.

(6) The *Rambam*^[248] writes that (in addition to the commandments of the Torah — author) one will also be rewarded for following the dictates of reason and for doing what is right and honorable. He will be punished for any deed that he understands to be improper, even if not specifically stated as one of the Torah commandments.

(7) *Rabbeinu Nissim Gaon*^[249] writes that all those mitzvot which are rationally or intuitively derived are obligatory on everyone from the day the Almighty first created man on earth. They are obligatory on man and all his descendants for all generations to come.

(8) The *Sefer Chassidim*^[250] states that we see from the Torah that one is punished for doing something that he should have realized to be wrong even though it is not specifically stated as being wrong.

(9) *Rabbeinu Yonah*^[251] comments that the halachah is that one who harms another's property must pay compensation. However, nowhere does the Torah state that it is prohibited to do so (even though this is obviously so), only that he pay for the damage.

(10) Finally, the *Sh'lach HaKadosh*^[252] asks why Er and Onan were punished by death,^[253] what they did was not a transgression of one of the seven Noahide laws.

239. דברים כב:ה

240. סנהדרין נ ע"ב

241. הל' מלכים פ"ט ה"א

242. ראה בספר הלקוטים על הרמב"ם שם (וחיצתו פרנקל) ובמסורת המודרשת במדרש רבה המכואר בASHIOTI פ"ט סי' י

243. בראשית ז:ז

244. שער תשובה ג:טו

245. יחזקאל טז:ט

He answers that they had a tradition from their forefathers that this was a terrible sin.

All the above examples negate the statement of the *Tiferet Yisrael*, even assuming that he really meant what is attributed to him, and his statement cannot therefore be brought as proof that cloning of humans is permitted. Although I did not discuss each and every example I brought above with *Rav Eliashiv shlita*, he agreed with my conclusion.

What, however, seems more to the point in my discussion with *Rav Eliashiv shlita*, is the positive reason to forbid cloning of humans. The *Ramban*,^[254] concerning the prohibition of *kila'im*, writes that one who grafts two species together changes and denies Creation as if he believes that the Almighty did not complete

His world as He should have and therefore wishes to help Him in His creation by adding new species. *Rabbeinu Bachya*^[255] also writes that it is as if he feels that the creations of the Almighty are not enough and he wishes to use his intelligence to add new beings, over and above those that the Almighty created.

Rav Eliashiv shlita told me that denying creation is denying the Creator, and the creation of a new species of "man" without the mating of man and woman is forbidden. This cannot be compared to genetic engineering and treatment where no new species is created, but where an abnormal situation (disease) is corrected to conform to the normal. To further questioning, the *Rav shlita* added that cloning tissues or organs would be permitted if done for the benefit of mankind. The cloning of animals is only permitted for direct lifesaving purposes and not, for instance,

(13)
pe

ברכ"י או"ח ס"ג אאות ר

ברכות י ע"א 257

חגיגות ע"א 258

קיצור (14)

בפסוק מפני שיבת חיקום והדרת פני זkon, בגמרה קדושים דל"ב ב' ת"ר
כר ריה"ג אומר אין זkon אלא שקנה חכמה פריש"י ז"ל זkon הוא ל' גוטריין,
והנה תיבת זkon הוא גוטריין, זה קנה" אבל תיבת חכמה אינו מרווח בו,
ולפיכך ריה"ג מסיטים שנאמר ה' קני רשות דרכו פי ואשכחן לשון קני גבי
חכמה וזה גוטריין זה קנה המכון הוא לקני חכמה, ולכךורה אם משומם
)דכתיב לשון קני גבי חכמה הלא אשכחן גמי עוד דברים דכתיב בהם קני גבי
קין אמרה חוה קנית איש וגבי שדה כתיב השדה אשר קנה אברהם וגבי
מטלטלי כתיב או קנה מיד עמיתך.

ונראה דזה יתבאר ע"ט מה שאמרו בגמרה נדרים דמ"א אמר אבי
נקטינן אין עני אלא בדעתה במערבא אמרדי דדא כי כלא ב"י דא קני מה
חסר דא לא קני מה צו ע"ש, ה"ז זקנינו של שאל דברים אין בהם חזבנת
פלל וכמאו דלטנינו דמו ולכך פשיטה דכשאורה תורה לקום ולהדרו מהחמה
קנו אין זה אלא בשקנה קני תורה.

וטעמא דעת שאר קנים חוץ מדעה אמרי מה קני, בפשטתו הינו משוכן
שאין בהם חשיבות ויתרונו וכמש"כ מה יתרון לאדם בכל عملו וכו', ועוד שאין
מחמתן עילי בגוף הגברא כי הם דברים חוץ ממנה אבל הוא בעצמו לא
השבich כל בוזה משא"כ החכמה שהוא קני בעצמו, ועוד שכל
קנים בלבד מKENIN חכמה אינו קבוע ומוחלט שהרי אינו בטוח בהם כלל
כי טמא יגלוו אותו או יאבדו ממנה וכי יודע התוכחות הזוכן משא"כ החכמה
שא"א בשו"א לגוזל ממנה כי היא עצם מעצמותו, ועוד כי לאחר שתירתו יעוזב
על כל אחרים ואין מלין לו אלא תורה ומע"ט שוכה בהן בחיה כדתנן פ"ו
דאבות וחכמו תשאר אותו עמו לעלמא דקשוט, ועוד שעיקר תכלית בראית
האדם הוא רק לעבודת הש"ת ולעוסק בתורתו ולכון קני תורה זהו קניון אבל
שאר קנים מעוני עזה לא בשビルם תורה נשמותו ממורומים ולכון אמרי דא
לא קני מה קני.

(3)